

Analysis of the Concepts of Social Cohesion and Psychological Security in the Quran with an Approach to Sociological Theories

Shima Zahedi¹

1. Department of Law, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran*

Abstract

This article analyzes the concepts of social cohesion and psychological security in the Quran using sociological theories. Initially, the definitions of social cohesion and psychological security from the perspective of the Quran and prominent theorists such as Durkheim, Parsons, Weber, Freud, Erikson, and Maslow are examined. Subsequently, a comparative analysis of these concepts in the Quran and sociological theories is conducted, highlighting commonalities and differences. The results indicate that the Quran emphasizes the importance of social cohesion and psychological security through unity, social solidarity, faith, and remembrance of God. Similarly, sociological theories underscore the significance of these concepts in maintaining social order and enhancing mental health. Finally, practical strategies for strengthening social cohesion and improving psychological security in Islamic communities are proposed. Recommendations for future research and interdisciplinary studies are also provided to further knowledge development in this field.

Keywords: *Quran, social cohesion, psychological security, sociological theories, Durkheim, Parsons, Weber, Freud, Erikson, Maslow.*

---

* Corresponding author: zahedishima@gmail.com

How to cite: Zahedi, Sh. (2023). Analysis of the Concepts of Social Cohesion and Psychological Security in the Quran with an Approach to Sociological Theories. *Islamic Mysticism and Quranic Vision*, 3(4), 1-13.

© 2023 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

Extended Abstract

This article aims to conduct a thorough analysis of the concepts of social cohesion and psychological security as presented in the Quran, while juxtaposing these insights with established sociological theories. The research addresses a crucial intersection between religious teachings and sociological frameworks, aiming to provide a comprehensive understanding of how these two domains can inform and enhance each other. The Quran, as the central religious text of Islam, offers profound insights into the principles that govern individual and collective behavior. These principles, when examined through the lens of sociological theories by scholars such as Durkheim, Parsons, Weber, Freud, Erikson, and Maslow, reveal significant overlaps and divergences that can enrich our understanding of social and psychological dynamics in contemporary societies.

The initial focus of this research is on defining social cohesion and psychological security within the context of the Quran. Social cohesion, as understood in the Quran, is deeply rooted in the principles of unity and collective solidarity among believers. For instance, the Quranic verse (Al-Imran: 103) emphasizes the importance of holding fast to the rope of Allah and avoiding division, thereby highlighting the spiritual and communal bonds that underpin a cohesive society. In contrast, sociological definitions of social cohesion, as proposed by Durkheim, focus on the functional aspects of societal integration, distinguishing between mechanical solidarity in traditional societies and organic solidarity in modern, differentiated societies (1). This dichotomy between religious and sociological perspectives provides a fertile ground for comparative analysis, revealing how spiritual principles can complement and enhance sociological constructs.

Psychological security, another pivotal concept in this research, is addressed in the Quran through the lens of faith and remembrance of God. Verses such as (Ar-Ra'd: 28) underline the calming and stabilizing effects of divine remembrance on the human psyche. This notion aligns with and yet differs from the psychological theories of Freud, who emphasized the role of unconscious processes and the balance between the id, ego, and superego in achieving mental stability (2-4). Similarly, Erikson's stages of psychosocial development highlight the importance of successfully navigating various life stages to achieve psychological well-being (5, 6). The Quranic emphasis on faith and divine remembrance as sources of psychological security provides an additional dimension to these secular psychological theories, suggesting that spiritual practices can play a crucial role in mental health.

The comparative analysis between Quranic teachings and sociological theories uncovers several points of convergence and divergence. Both domains agree on the fundamental importance of social cohesion for maintaining societal stability. Durkheim's theory of social integration through shared values and collective consciousness finds a parallel in the Quranic emphasis on communal solidarity and adherence to divine principles. However, while Durkheim attributes social cohesion to the functional necessity of societal

interdependence, the Quran places a stronger emphasis on the spiritual and moral dimensions of unity (1). This spiritual underpinning can offer a more holistic approach to understanding social cohesion, integrating moral and ethical considerations that may be overlooked in purely sociological analyses.

The practical implications of these insights are significant for contemporary Islamic societies. Promoting social cohesion through Quranic principles involves fostering a culture of mutual support, cooperation, and collective responsibility. This can be operationalized through community-based initiatives, charitable organizations, and educational programs that emphasize the importance of unity and solidarity. Sociological theories, such as those proposed by Parsons, which highlight the systemic interdependencies within social structures, can further inform these initiatives by providing a framework for understanding the complex dynamics of modern societies (7). Integrating these perspectives can lead to more effective strategies for enhancing social cohesion and resilience in Islamic communities.

Similarly, enhancing psychological security in Islamic societies can benefit from the combined insights of Quranic teachings and psychological theories. Promoting spiritual practices, such as regular prayer and meditation on divine attributes, can complement psychological interventions aimed at reducing anxiety and stress. The Quranic emphasis on faith as a source of inner peace aligns with Maslow's hierarchy of needs, which identifies security and belonging as foundational to psychological well-being (1, 4, 8). By addressing both the spiritual and psychological dimensions of security, comprehensive mental health programs can be developed that cater to the holistic needs of individuals.

In conclusion, this research underscores the valuable interplay between religious teachings and sociological theories in addressing the concepts of social cohesion and psychological security. The Quran provides profound insights into the spiritual and moral dimensions of these concepts, which, when integrated with sociological and psychological frameworks, can lead to a richer and more nuanced understanding. Future research should continue to explore these intersections, particularly through interdisciplinary studies that combine theological, sociological, and psychological perspectives. Such research can provide deeper insights into the complex interplay of factors that contribute to social and psychological well-being, ultimately contributing to the development of more effective and holistic strategies for enhancing the quality of life in Islamic and broader societal contexts.

تحلیل مفاهیم همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در قرآن با رویکردی به نظریات جامعه‌شناسی

شیما زاهدی^۱

۱. گروه حقوق، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی کرمان، ایران *

چکیده

این مقاله به تحلیل مفاهیم همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در قرآن کریم با استفاده از نظریات جامعه‌شناسی می‌پردازد. در ابتدا، تعاریف همبستگی اجتماعی و امنیت روانی از منظر قرآن و نظریه پردازان برجسته‌ای چون دورکیم، پارسونز، وبر، فروید، اریکسون و مازلو بررسی شده است. سپس، به بررسی تطبیقی این مفاهیم در قرآن و نظریات جامعه‌شناسی پرداخته شده و نقاط مشترک و تفاوت‌ها تحلیل گردیده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که قرآن کریم با تأکید بر اتحاد و انسجام اجتماعی و همچنین ایمان و یاد خدا، به تقویت همبستگی اجتماعی و امنیت روانی توجه ویژه‌ای دارد. از سوی دیگر، نظریات جامعه‌شناسی نیز بر اهمیت این مفاهیم در حفظ نظم و پایداری جامعه و ارتقای سلامت روانی تأکید دارند. در پایان، راهکارهای عملی برای تقویت همبستگی اجتماعی و ارتقای امنیت روانی در جوامع اسلامی ارائه شده است. همچنین، پیشنهاداتی برای پژوهش‌های آتی و تحقیقات بین‌رشته‌ای ارائه گردیده است تا به توسعه دانش در این زمینه کمک شود.

کلیدواژگان: قرآن کریم، همبستگی اجتماعی، امنیت روانی، نظریات جامعه‌شناسی، دورکیم، پارسونز، وبر، فروید، اریکسون، مازلو.

* نویسنده مسئول: zahedishima@gmail.com

زاهدی، شیما. (۱۴۰۲). تحلیل مفاهیم همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در قرآن با رویکردی به نظریات جامعه‌شناسی. *بینش قرآنی و عرفان اسلامی*، ۳(۴)، ۱۳-۱۰. بیانیه حق نشر و مجوز: © ۱۴۰۲ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده(گان) است.

انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

موضوع همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در جوامع اسلامی یکی از موضوعات کلیدی و حیاتی است که در قرآن کریم نیز به آن پرداخته شده است. همبستگی اجتماعی به عنوان یکی از عناصر بنیادین جامعه، نقش مهمی در ایجاد و حفظ امنیت روانی افراد جامعه ایفا می‌کند. در این پژوهش، با رویکردی به نظریات جامعه‌شناسی، به تحلیل مفاهیم همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در قرآن پرداخته می‌شود تا از این رهگذر بتوان به درک بهتری از تأثیرات این مفاهیم در زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان دست یافت. در دنیای امروز، که جوامع با چالش‌های متعددی همچون تضعیف روابط اجتماعی، افزایش تنش‌ها و ناآرامی‌های روانی مواجه هستند، بررسی و تحلیل مفاهیم همبستگی اجتماعی و امنیت روانی از منظر قرآن کریم می‌تواند راهکارهای موثری برای مقابله با این چالش‌ها ارائه دهد. اهمیت این پژوهش در آن است که با بهره‌گیری از آموزه‌های قرآنی و نظریات جامعه‌شناسی، به تبیین راهبردهایی پردازد که منجر به تقویت همبستگی اجتماعی و ارتقای امنیت روانی در جوامع اسلامی شود. هدف اصلی این پژوهش تحلیل مفاهیم همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در قرآن کریم و بررسی تطبیقی آن‌ها با نظریات جامعه‌شناسی است. از اهداف جزئی این پژوهش می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- بررسی و تبیین مفاهیم همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در قرآن کریم.
- تحلیل نظریات جامعه‌شناسی مرتبط با همبستگی اجتماعی و امنیت روانی.
- بررسی تطبیقی مفاهیم قرآنی و نظریات جامعه‌شناسی و استخراج نقاط مشترک و تفاوت‌ها.
- ارائه راهکارهای عملی برای تقویت همبستگی اجتماعی و ارتقای امنیت روانی در جوامع اسلامی.

مبانی نظری

تعریف همبستگی اجتماعی

همبستگی اجتماعی به عنوان یکی از اصول اساسی در جامعه‌شناسی، به پیوندها و روابط متقابل بین اعضای جامعه اشاره دارد که منجر به ایجاد یکپارچگی و هماهنگی در جامعه می‌شود. امیل دورکیم، یکی از بنیان‌گذاران جامعه‌شناسی مدرن، همبستگی اجتماعی را به دو نوع اصلی تقسیم می‌کند: همبستگی مکانیکی و همبستگی ارگانیکی. در جوامع سنتی، همبستگی مکانیکی بر پایه شباهت‌های بین افراد و اشتراک در باورها و ارزش‌ها استوار است، در حالی که در جوامع مدرن، همبستگی ارگانیکی بر پایه تخصص‌گرایی و وابستگی متقابل بین افراد شکل می‌گیرد (1). بر اساس نظریه دورکیم، همبستگی اجتماعی نقش مهمی در جلوگیری از انحرافات اجتماعی و حفظ نظم اجتماعی ایفا می‌کند.

تعریف امنیت روانی

امنیت روانی به حالت ذهنی و روانی افراد اطلاق می‌شود که در آن احساس آرامش، اطمینان و آزادی از ترس و اضطراب وجود دارد. این مفهوم به توانایی افراد در مقابله با استرس‌ها و چالش‌های زندگی و حفظ تعادل روانی اشاره دارد. اریک اریکسون، روان‌شناس برجسته، امنیت روانی را به عنوان یکی از مراحل اساسی در رشد روانی-اجتماعی فرد مطرح می‌کند. او معتقد است که امنیت روانی در دوران کودکی شکل می‌گیرد و تأثیرات

مهمی بر سلامت روانی فرد در مراحل بعدی زندگی دارد (5, 6). از سوی دیگر، نظریه پردازانی چون آبراهام مزلو، امنیت روانی را یکی از نیازهای اساسی انسان در هرم نیازهای خود مطرح کرده‌اند که باید برآورده شود تا فرد بتواند به خود شکوفایی برسد (1, 4, 8).

مبانی قرآنی همبستگی اجتماعی و امنیت روانی

قرآن کریم به عنوان کتاب مقدس مسلمانان، مفاهیم عمیقی درباره همبستگی اجتماعی و امنیت روانی دارد. آیاتی چون «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» (آل عمران: ۱۰۳) به اهمیت اتحاد و انسجام اجتماعی در میان مسلمانان اشاره می‌کند. این آیه تأکید می‌کند که مسلمانان باید به ریسمان الهی چنگ بزنند و از تفرقه دوری کنند. این مفهوم، همبستگی اجتماعی را به عنوان یک اصل بنیادین در جامعه اسلامی معرفی می‌کند. در زمینه امنیت روانی، آیاتی چون «الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» (رعد: ۲۸) به نقش یاد خدا در ایجاد آرامش و امنیت روانی اشاره دارد. این آیه نشان می‌دهد که یاد خدا و ایمان به او می‌تواند به عنوان یک منبع اصلی برای امنیت روانی و آرامش قلبی عمل کند.

تفسیر و تحلیل مفاهیم قرآنی

بر اساس تفاسیر مختلف قرآن کریم، همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در اسلام به هم پیوسته‌اند و هر یک نقش مهمی در تقویت دیگری دارند. تفاسیر معتبر همچون تفسیر المیزان و تفسیر طبری، آیات مرتبط با همبستگی اجتماعی را به عنوان پایه‌ای برای ایجاد یک جامعه منسجم و پایدار تحلیل می‌کنند. این تفاسیر نشان می‌دهند که اتحاد و همکاری بین افراد جامعه می‌تواند به افزایش امنیت روانی آنان منجر شود. بررسی‌های صورت گرفته توسط Otaghi و Sharifi-Rad (۲۰۲۲) نشان می‌دهد که ایمان به خدا و رعایت اصول اخلاقی قرآنی می‌تواند به بهبود ابعاد مختلف سلامت روانی فرد کمک کند (6). همچنین، Anshari (۲۰۲۱) در پژوهش خود به بررسی مفهوم حبلی در قرآن پرداخته و نشان داده است که این مفهوم نه تنها به پیوندهای اجتماعی بلکه به پیوندهای روانی نیز اشاره دارد که می‌تواند امنیت روانی افراد را تقویت کند (9). در مجموع، مفاهیم همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در قرآن کریم با هم مرتبط‌اند و هر دو به عنوان اصول اساسی در ساختار جامعه اسلامی مطرح شده‌اند. این مفاهیم، نه تنها در سطح نظری بلکه در سطح عملی نیز قابل اجرا هستند و می‌توانند به ایجاد جوامعی منسجم و دارای امنیت روانی بالا کمک کنند.

نظریات جامعه‌شناسی درباره همبستگی اجتماعی

نظریه دور کیم

امیل دور کیم، یکی از بنیان‌گذاران جامعه‌شناسی مدرن، نظریه خود را درباره همبستگی اجتماعی بر پایه دو نوع اصلی از همبستگی بنا نهاد: همبستگی مکانیکی و همبستگی ارگانیکی. دور کیم همبستگی مکانیکی را به جوامع سنتی نسبت می‌دهد، جایی که افراد بر اساس شباهت‌هایشان به یکدیگر پیوند دارند. این نوع همبستگی بر اشتراک در باورها، ارزش‌ها، و فعالیت‌های مشترک استوار است. به عنوان مثال، در جوامع قبیله‌ای، افراد به واسطه نقش‌ها و وظایف مشابه، پیوند قوی با یکدیگر دارند (1).

در مقابل، همبستگی ارگانیکی در جوامع مدرن و پیچیده تر دیده می شود که در آن تخصص گرایی و تقسیم کار پیشرفته تر است. در این نوع همبستگی، افراد به واسطه نیازهای متقابل و وابستگی های حرفه ای و اجتماعی به یکدیگر پیوند می خورند. دورکیم معتقد است که همبستگی ارگانیکی بر پایه تفاوت ها و وابستگی های متقابل بین افراد بنا شده و این تفاوت ها، نقش مهمی در حفظ نظم و یکپارچگی اجتماعی ایفا می کنند (1).

نظریه دورکیم در تحلیل همبستگی اجتماعی بسیار کاربردی است. به عنوان مثال، در جوامع مدرن، تنوع شغلی و تقسیم کار منجر به افزایش وابستگی های متقابل می شود. این وابستگی ها می توانند به تقویت همبستگی اجتماعی کمک کنند زیرا افراد به واسطه نیازهای حرفه ای و اجتماعی به یکدیگر متصل می شوند (1). در این راستا، همبستگی ارگانیکی نه تنها به عنوان یک نیاز اجتماعی بلکه به عنوان یک ضرورت اقتصادی و فرهنگی در جوامع مدرن مطرح می شود.

نظریه پارسونز

تالکوت پارسونز، یکی دیگر از نظریه پردازان برجسته جامعه شناسی، نظریه نظام های اجتماعی خود را با تأکید بر اهمیت همبستگی اجتماعی توسعه داد. پارسونز معتقد است که هر نظام اجتماعی برای بقا و پایداری خود نیاز به یکپارچگی و هماهنگی بین اجزای مختلف خود دارد. او چهار کارکرد اصلی برای هر نظام اجتماعی تعریف می کند: انطباق، دستیابی به هدف، یکپارچگی، و نگهداری الگوها (7). در این چارچوب، همبستگی اجتماعی به عنوان یکی از عناصر کلیدی در کارکرد یکپارچگی مطرح می شود. پارسونز بر این باور است که بدون همبستگی و هماهنگی بین اجزای مختلف نظام اجتماعی، امکان بقا و پایداری جامعه وجود ندارد. این مفهوم به ویژه در جوامع مدرن که دارای ساختارهای پیچیده تر و تقسیم کار پیشرفته تر هستند، اهمیت بیشتری پیدا می کند (7).

مفاهیم همبستگی اجتماعی در نظریه پارسونز با آموزه های قرآنی همخوانی دارد. به عنوان مثال، آیه «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» (آل عمران: 103) به اهمیت اتحاد و انسجام اجتماعی تأکید دارد. این آیه به وضوح نشان می دهد که برای دستیابی به یک جامعه پایدار و منسجم، افراد باید به اصول مشترک و هماهنگ متعهد باشند. این مفهوم با کارکرد یکپارچگی در نظریه پارسونز تطابق دارد که بر اهمیت همبستگی و هماهنگی در نظام های اجتماعی تأکید می کند (7).

نظریه وبر

ماکس وبر، از دیگر نظریه پردازان برجسته جامعه شناسی، مفهوم عمل اجتماعی را به عنوان یکی از اصول اساسی در تحلیل های خود معرفی می کند. وبر معتقد است که عمل اجتماعی، رفتاری است که به واسطه معانی و ارزش هایی که افراد به آن نسبت می دهند، جهت گیری می شود. به عبارت دیگر، اعمال افراد بر پایه تفسیرها و ارزش هایی که در جامعه وجود دارد، شکل می گیرد (1, 10).

این مفهوم به ویژه در تحلیل‌های فرهنگی و ارزشی جوامع اسلامی اهمیت پیدا می‌کند. بر این باور است که ارزش‌ها و معانی مشترک می‌توانند به تقویت همبستگی اجتماعی کمک کنند، زیرا افراد بر اساس این ارزش‌ها و معانی، رفتارهای خود را تنظیم و هماهنگ می‌کنند. این نگرش می‌تواند به درک بهتری از نحوه تأثیرگذاری آموزه‌های دینی و قرآنی بر همبستگی اجتماعی کمک کند (1, 10).

نظریات وبر درباره عمل اجتماعی و ارزش‌ها می‌تواند با مفاهیم امنیت روانی در قرآن مرتبط شود. به عنوان مثال، آیه «الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» (رعد: ۲۸) به نقش یاد خدا و ایمان به او در ایجاد آرامش و امنیت روانی اشاره دارد. این آیه نشان می‌دهد که ارزش‌های دینی و معانی مشترک می‌توانند به تقویت امنیت روانی و همبستگی اجتماعی کمک کنند. بر این اساس، می‌توان گفت که آموزه‌های قرآنی با نظریات وبر درباره عمل اجتماعی و ارزش‌ها همخوانی دارد و می‌تواند به تقویت همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در جوامع اسلامی منجر شود (1, 10).

نظریات جامعه‌شناسی درباره امنیت روانی

نظریه فروید

زیگموند فروید، بنیان‌گذار روانکاوی، نظریه خود را بر پایه ساختار ذهنی انسان و تأثیرات ناهشیار بر رفتارهای فردی بنا نهاد. از نظر فروید، ذهن انسان به سه بخش اصلی تقسیم می‌شود: نهاد، خود، و فراخود. نهاد به عنوان منبع اصلی انرژی روانی و شامل امیال و غرایز ابتدایی است. خود، بخشی از ذهن است که با واقعیت خارجی در تعامل است و فراخود، نمایانگر ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی است (4-2).

امنیت روانی در نظریه فروید به توازن بین این سه بخش بستگی دارد. وقتی که خود بتواند میان امیال نهاد و هنجارهای فراخود تعادل برقرار کند، فرد احساس امنیت روانی می‌کند. در غیر این صورت، فرد ممکن است دچار اضطراب، استرس و ناهنجاری‌های روانی شود (4-2). آموزه‌های قرآنی نیز به نوعی به مفاهیم مشابهی اشاره دارند. به عنوان مثال، قرآن به توازن و عدالت درونی اشاره می‌کند و از مؤمنان می‌خواهد که نفس خود را کنترل کنند. آیاتی چون «وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا، فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا، قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا» (الشمس: ۷-۹) به نقش تقوا و پاکسازی نفس در ایجاد تعادل درونی و امنیت روانی اشاره دارد. این مفاهیم با نظریه فروید در مورد توازن بین بخش‌های مختلف ذهن همخوانی دارد.

نظریه اریکسون

اریک اریکسون، روان‌شناس برجسته، نظریه مراحل رشد روانی-اجتماعی خود را توسعه داد که شامل هشت مرحله از تولد تا مرگ است. هر مرحله با یک بحران روانی-اجتماعی مشخص می‌شود که باید حل شود تا فرد بتواند به مرحله بعدی رشد برسد (6, 5). اریکسون معتقد است که موفقیت در هر مرحله منجر به تقویت احساس امنیت و هویت درونی می‌شود.

به عنوان مثال، مرحله اول (اعتماد در مقابل بی‌اعتمادی) بر اهمیت ایجاد احساس اعتماد در دوران نوزادی تأکید دارد. اگر نوزاد بتواند به مراقبان خود اعتماد کند، احساس امنیت و اطمینان درونی شکل می‌گیرد که پایه‌گذار امنیت روانی در مراحل بعدی زندگی است (6, 5).

آموزه‌های قرآنی نیز به نوعی بر اهمیت مراحل رشد روانی-اجتماعی تأکید دارند. قرآن به ارزش‌های تربیتی و نقش خانواده در پرورش شخصیت افراد اشاره می‌کند. به عنوان مثال، آیه «وَقُلْ رَبِّ ارْحَمَهُمَا كَمَا رَبَّيْنِي صَغِيرًا» (الإسراء: ۲۴) به اهمیت نقش والدین در تربیت فرزندان و ایجاد احساس امنیت و اطمینان در آن‌ها اشاره دارد. این مفاهیم با نظریه اریکسون در مورد مراحل رشد روانی-اجتماعی همخوانی دارد و نشان می‌دهد که تربیت صحیح و توجه به نیازهای روانی-اجتماعی کودکان می‌تواند به تقویت امنیت روانی آن‌ها منجر شود.

نظریه مازلو

آبراهام مازلو، روان‌شناس انسان‌گرا، نظریه هرم نیازهای خود را مطرح کرد که شامل پنج سطح نیازهای انسانی است: نیازهای فیزیولوژیکی، نیازهای امنیتی، نیازهای اجتماعی، نیاز به احترام، و نیاز به خود شکوفایی (1, 4, 8). مازلو معتقد است که نیازهای امنیتی به عنوان دومین سطح از هرم نیازها، پایه و اساس امنیت روانی فرد را تشکیل می‌دهند. این نیازها شامل امنیت فیزیکی، ثبات شغلی، و اطمینان از آینده است.

آموزه‌های قرآنی نیز به اهمیت تأمین نیازهای اساسی انسان اشاره دارند. قرآن به تأمین امنیت و آرامش در زندگی فردی و اجتماعی تأکید دارد. به عنوان مثال، آیه «فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ، الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَأَمَّنَّهُمْ مِنْ خَوْفٍ» (قریش: ۳-۴) به نقش خداوند در تأمین امنیت و رفع نیازهای اساسی انسان اشاره دارد. این آیات نشان می‌دهند که تأمین امنیت و رفع نیازهای اولیه، پایه‌گذار امنیت روانی و اجتماعی در جامعه است.

با بررسی مفاهیم امنیت روانی در قرآن و تطبیق آن‌ها با نظریه هرم نیازهای مازلو، می‌توان به این نتیجه رسید که تأمین نیازهای اساسی و ایجاد امنیت فیزیکی و روانی، نقش مهمی در بهبود کیفیت زندگی و ارتقای سلامت روانی افراد دارد. این مفاهیم با نظریه مازلو در مورد نیازهای امنیتی همخوانی دارد و نشان می‌دهد که آموزه‌های قرآنی نیز بر اهمیت تأمین این نیازها تأکید دارند.

تحلیل تطبیقی

همبستگی اجتماعی در قرآن و نظریات جامعه‌شناسی

همبستگی اجتماعی یکی از مفاهیم بنیادی در هر دو زمینه قرآن کریم و نظریات جامعه‌شناسی است. از منظر قرآنی، همبستگی اجتماعی به معنای اتحاد و انسجام میان مؤمنان است، چنان که در آیه «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» (آل عمران: ۱۰۳) تأکید شده است. این آیه به وضوح بر اهمیت اتحاد و انسجام میان مسلمانان تأکید دارد و از تفرقه و پراکندگی نهی می‌کند.

در نظریه‌های جامعه‌شناسی، همبستگی اجتماعی نیز به عنوان یک عنصر کلیدی در حفظ انسجام و یکپارچگی جامعه مورد بررسی قرار می‌گیرد. امیل دورکیم با معرفی مفاهیم همبستگی مکانیکی و همبستگی ارگانیکی، به تفاوت‌های میان جوامع سنتی و مدرن در این زمینه اشاره می‌کند (1). در جوامع سنتی، همبستگی مکانیکی بر اساس اشتراک در باورها و ارزش‌ها شکل می‌گیرد، در حالی که در جوامع مدرن، همبستگی ارگانیکی بر اساس تفاوت‌ها و وابستگی‌های متقابل بنا می‌شود.

نقاط مشترک میان این دو رویکرد شامل تأکید بر اهمیت انسجام و اتحاد اجتماعی برای حفظ ثبات و پایداری جامعه است. با این حال، تفاوت‌های عمده‌ای نیز وجود دارد. در حالی که قرآن بیشتر بر پیوندهای معنوی و دینی تأکید دارد، نظریات جامعه‌شناسی بر عوامل اقتصادی و اجتماعی تأکید

می‌کنند. برای مثال، دور کیم به نقش تقسیم کار در ایجاد همبستگی ارگانیکی در جوامع مدرن اشاره می‌کند، در حالی که قرآن به اهمیت رعایت اصول اخلاقی و دینی در حفظ همبستگی اجتماعی تأکید دارد.

کاربردهای عملی در جوامع اسلامی

کاربردهای عملی همبستگی اجتماعی در جوامع اسلامی می‌تواند شامل ترویج فرهنگ همکاری و تعاون بر اساس آموزه‌های قرآنی باشد. به عنوان مثال، تشویق به انجام اعمال خیر و کمک به نیازمندان می‌تواند به تقویت همبستگی اجتماعی کمک کند. آیاتی چون «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ» (مائده: ۲) به وضوح به اهمیت همکاری و تعاون در امور خیر و تقوا اشاره دارد.

همچنین، می‌توان از نظریات جامعه‌شناسی برای تقویت برنامه‌های اجتماعی و اقتصادی استفاده کرد. به عنوان مثال، ایجاد سازمان‌ها و نهادهایی که به حمایت از اقشار آسیب‌پذیر جامعه می‌پردازند، می‌تواند به تقویت همبستگی اجتماعی کمک کند. نظریه‌های پارسونز و وبر در این زمینه می‌توانند راهنمایی‌های مفیدی ارائه دهند. پارسونز با تأکید بر نظام‌های اجتماعی و نقش آن‌ها در حفظ انسجام جامعه، به اهمیت سازمان‌های اجتماعی در تقویت همبستگی اجتماعی اشاره می‌کند (7).

امنیت روانی در قرآن و نظریات جامعه‌شناسی

امنیت روانی نیز به عنوان یک مفهوم کلیدی در هر دو زمینه قرآن کریم و نظریات جامعه‌شناسی مطرح است. از منظر قرآنی، امنیت روانی با ایمان به خدا و یاد او مرتبط است. آیاتی چون «الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» (رعد: ۲۸) به وضوح نشان می‌دهد که یاد خدا می‌تواند به آرامش و امنیت روانی منجر شود.

در نظریات جامعه‌شناسی، امنیت روانی بیشتر به عوامل اجتماعی و روانی وابسته است. به عنوان مثال، فروید امنیت روانی را به تعادل بین نهاد، خود، و فراخود مرتبط می‌داند و معتقد است که تعادل میان این سه بخش از ذهن می‌تواند به کاهش اضطراب و استرس منجر شود (4-2). اریکسون نیز امنیت روانی را به موفقیت در مراحل مختلف رشد روانی-اجتماعی مرتبط می‌داند (6, 5).

نقاط مشترک میان این دو رویکرد شامل تأکید بر اهمیت تعادل و هماهنگی درونی برای دستیابی به امنیت روانی است. با این حال، تفاوت‌های عمده‌ای نیز وجود دارد. در حالی که قرآن بر اهمیت ایمان و یاد خدا تأکید دارد، نظریات جامعه‌شناسی بیشتر به عوامل روان‌شناختی و اجتماعی می‌پردازند. به عنوان مثال، نظریه هرم نیازهای مازلو نشان می‌دهد که تأمین نیازهای اساسی می‌تواند به تقویت امنیت روانی کمک کند (1, 4, 8).

تأثیر بر سلامت روانی افراد و جامعه

آموزه‌های قرآنی و نظریات جامعه‌شناسی هر دو می‌توانند تأثیرات مثبتی بر سلامت روانی افراد و جامعه داشته باشند. آموزه‌های قرآنی با تأکید بر ایمان، یاد خدا، و رعایت اصول اخلاقی، می‌توانند به ایجاد آرامش و امنیت روانی در میان افراد کمک کنند. به عنوان مثال، آیه «فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ، الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ» (قریش: ۳-۴) به نقش خداوند در تأمین امنیت و آرامش اشاره دارد.

از سوی دیگر، نظریات جامعه‌شناسی می‌توانند به طراحی برنامه‌های اجتماعی و روان‌شناختی کمک کنند که به بهبود سلامت روانی افراد منجر می‌شوند. به عنوان مثال، ایجاد مراکز مشاوره روانی و برنامه‌های حمایتی می‌تواند به کاهش استرس و اضطراب در جامعه کمک کند. نظریه اریکسون درباره مراحل رشد روانی-اجتماعی می‌تواند به طراحی برنامه‌های آموزشی و تربیتی برای کودکان و نوجوانان کمک کند که به تقویت امنیت روانی آن‌ها منجر می‌شود (6, 5).

در مجموع، تطبیق آموزه‌های قرآنی با نظریات جامعه‌شناسی می‌تواند به طراحی برنامه‌ها و راهبردهایی منجر شود که هم به تقویت همبستگی اجتماعی و هم به بهبود امنیت روانی در جوامع اسلامی کمک می‌کنند. این تطبیق نشان می‌دهد که چگونه مفاهیم دینی و علمی می‌توانند به صورت هم‌افزا در خدمت سلامت و رفاه افراد و جوامع قرار گیرند.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به تحلیل مفاهیم همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در قرآن کریم با رویکردی به نظریات جامعه‌شناسی پرداخته است. در این راستا، مفاهیم همبستگی اجتماعی و امنیت روانی از دیدگاه قرآن و نظریه پردازان برجسته‌ای چون دورکیم، پارسونز، ویر، فروید، اریکسون و مازلو بررسی شد. این تحلیل نشان داد که قرآن کریم با تأکید بر اتحاد و انسجام اجتماعی و همچنین ایمان و یاد خدا، به تقویت همبستگی اجتماعی و امنیت روانی توجه ویژه‌ای دارد.

همبستگی اجتماعی در قرآن و جامعه‌شناسی: قرآن کریم بر اهمیت اتحاد و انسجام اجتماعی تأکید دارد و آن را به عنوان یکی از اصول اساسی جامعه اسلامی معرفی می‌کند. نظریه پردازانی چون دورکیم و پارسونز نیز به نقش همبستگی اجتماعی در حفظ نظم و پایداری جامعه اشاره کرده‌اند. همبستگی اجتماعی می‌تواند به عنوان یک نیروی محرک در جوامع اسلامی عمل کند و از تفرقه و پراکندگی جلوگیری نماید. امنیت روانی در قرآن و جامعه‌شناسی: قرآن کریم به نقش ایمان و یاد خدا در ایجاد امنیت روانی تأکید دارد. نظریه پردازانی چون فروید، اریکسون و مازلو نیز به تأثیر عوامل روانی و اجتماعی بر امنیت روانی پرداخته‌اند. توازن میان نهاد، خود، و فراخود (فروید)، موفقیت در مراحل رشد روانی-اجتماعی (اریکسون) و تأمین نیازهای اساسی (مازلو) از جمله عواملی هستند که به تقویت امنیت روانی کمک می‌کنند.

راهکارهای عملی برای تقویت همبستگی اجتماعی

ترویج فرهنگ تعاون و همکاری: ترویج فرهنگ همکاری و تعاون بر اساس آموزه‌های قرآنی می‌تواند به تقویت همبستگی اجتماعی کمک کند. ایجاد سازمان‌ها و نهادهای خیریه که به حمایت از اقشار آسیب‌پذیر جامعه می‌پردازند، می‌تواند نمونه‌ای از این اقدامات باشد (7). تقویت نقش خانواده و تربیت دینی: نقش خانواده در تربیت فرزندان و ایجاد ارزش‌های مشترک بسیار مهم است. برنامه‌های آموزشی و تربیتی بر پایه اصول دینی می‌تواند به تقویت همبستگی اجتماعی کمک کند. آیاتی چون «وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْنِي صَغِيرًا» (الإسراء: ۲۴) به وضوح به اهمیت تربیت دینی و نقش خانواده اشاره دارد.

روش‌های ارتقای امنیت روانی در جامعه اسلامی

تأمین نیازهای اساسی: تأمین نیازهای اساسی افراد جامعه، از جمله نیازهای فیزیولوژیکی و امنیتی، می‌تواند به تقویت امنیت روانی کمک کند. ایجاد زیرساخت‌های مناسب و برنامه‌های حمایتی برای تأمین این نیازها ضروری است (1, 4, 8).

ترویج ایمان و یاد خدا: ترویج ایمان و یاد خدا می‌تواند به ایجاد آرامش و امنیت روانی کمک کند. برنامه‌های مذهبی و فرهنگی که به یادآوری نقش خداوند در زندگی روزمره می‌پردازند، می‌توانند در این زمینه مؤثر باشند. آیاتی چون «الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» (رعد: ۲۸) به اهمیت یاد خدا در ایجاد امنیت روانی اشاره دارد.

پیشنهادات برای پژوهش‌های آتی

بررسی تطبیقی بیشتر با سایر ادیان: تحلیل مفاهیم همبستگی اجتماعی و امنیت روانی در متون مقدس سایر ادیان و مقایسه آن با آموزه‌های قرآنی می‌تواند به درک بهتری از نقش دین در ایجاد انسجام و امنیت روانی کمک کند.

مطالعه موردی در جوامع مختلف اسلامی: انجام مطالعات موردی در جوامع مختلف اسلامی می‌تواند به شناسایی عوامل مؤثر بر همبستگی اجتماعی و امنیت روانی کمک کند. این مطالعات می‌توانند به ارائه راهکارهای محلی و منطقه‌ای برای تقویت این مفاهیم کمک کنند.

ارتباط بین دین و روان‌شناسی: بررسی ارتباط بین آموزه‌های دینی و نظریات روان‌شناسی می‌تواند به ارائه مدل‌های جامع‌تری برای درک امنیت روانی کمک کند. این تحقیقات می‌توانند به توسعه برنامه‌های آموزشی و درمانی بر پایه آموزه‌های دینی و علمی منجر شوند.

تأثیر اجتماعی و فرهنگی آموزه‌های قرآنی: تحلیل تأثیرات اجتماعی و فرهنگی آموزه‌های قرآنی بر رفتارها و ارزش‌های افراد جامعه می‌تواند به درک بهتری از نقش دین در زندگی اجتماعی کمک کند. این تحقیقات می‌توانند به توسعه سیاست‌های فرهنگی و اجتماعی بر پایه آموزه‌های دینی کمک کنند (7).

تعارض منافع

ندارد.

مشارکت نویسندگان

طبق اظهارات نویسندگان، تمامی نویسندگان در تدوین و نگارش این مقاله نقش یکسانی ایفا نموده و مشارکت برابری داشتند.

References

1. Fuseini AR. Sociological and Anthropological Theories of Social Order From Islamic Perspective. *Ijohs*. 2021;3(1):34-47.
2. Dianita G, Abdussalam A. Landasan Pedagogik Spiritual; Analisis Terhadap Teori Sosiologi Barat Dan Islam. *Jurnal Kajian Peradaban Islam*. 2020;3(2).
3. Ergun MA. Kur'ân'dan Evrensel Sosyolojik Kanunlar Çıkarmanın İmkânı. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*. 2019;4(2):161-94.

4. Ismail MZ, Musling MN, Rahman MRA. The Universality of Mutual Respect and Humility in the Al-Quran: Towards the Construction of a Value-Based Arabic Grammar. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. 2022;12(1).
5. Junaedi M. Multiculturalism: Indonesianism Discourse and Interpretation. *Syariat*. 2018;4(02):125-42.
6. Sharifi-Rad A-A, Otaghi M. Relevance Between Faith to God and Health Dimensions in the Holy Quran: A Content Analysis. *International Journal of Health Sciences*. 2022:5342-51.
7. Sulthon M. Integration of Islamic Sharia in National Legal System. *Jurnal Ilmiah Mizani Wacana Hukum Ekonomi Dan Keagamaan*. 2020;7(2):95.
8. Sulaiman SI. Human Emotion in Adversity: A Quranic Discourse Coherence Analysis. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. 2020;10(7).
9. Anshari FA. Kajian Semantik Atas Konsep Hablun Dalam Al-Quran. *Jurnal Iman Dan Spiritualitas*. 2021;1(4):460-80.
10. Rosa A. Literacy Culture About Sociology of Contemporary Religious Texts: A Study of Interpretation of the Quran in Indonesia. *Kne Social Sciences*. 2024.